

**R. P. Ferdinandi De Castro Palao, Legionensis Soc. Iesv,
Sacrae Theologiae Professoris, Et sanctae Inquisitionis
Qualificatoris & Consultoris; Operis Moralis, De Virtutibus,
Et Vitiis Contrariis, In ...**

De Virtute Religionis, Et Ei Annexis; Continens septem Tractatus
Theologiae Moralis praecipuos. Primus, in ordine septimus, est de Oratione
... Septimus, & latissimus, de Beneficiis Ecclesiasticis

**Castro Palao, Fernando de
Lugduni, 1669**

Vtrum consuetudo liberare possit aliquem à debito decimarum. punct. 4

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76561](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76561)

crificij missæ videtur esse satisfactum hoc ius, cum ibi illud tantum sacrificium offeratur in recognitionem diuinæ excellentiæ, & supremi domini.

3. Difficultas est, an remissio, & dispensatio facta alicui de decimis non soluendis absque causa valida sit, & licita? Esse quidem validam ferè nulli potest esse dubium ratione supr. dicta: quia tota obligatio soluendi hanc quotam prouenit à lege, & voluntate Pontificis, qua cessante cessat obligatio, licet tamen fieri non potest secundum probabiliorum sententiam, quomodo probat Sanch. lib. 8. de matr. disp. 18. num. 3. & nos diximus, tract. de legib. disp. ult. de dispensatione. Ratio est, quia sine causa à lege communi, & à regula omnibus præscripta aliquem eximere est abuti potestate. Non tamen censendum est, esse peccatum mortale, nisi graue scandalum, aut damnatum notabi e aliis proueniret, quale esset, si nimis grauarentur in decimis. Unde si ob exemptionem alicuius non grauantur alij, neque graue scandalum sequitur, non erit peccatum graue. Et confirmo; sicut potest Pontifex partem decimarum alicuius Ecclesiæ, alteri iure Ecclesiastico, siue laico applicare; potiori ratione poterit eum à tributo decimarum liberare.

4. Duo tamen aduerto, 1. nunquam esse presumendum principem absque causa legitima moueri in dispensatione legis, præcipue, quando motu proprio ad dispensandum mouetur. Nam si ad instantiam partis dispenseretur, non presumitur, etiam foro externo, nisi probetur; bene tamen & semper in interiori, vt tradit Suar. s. de censur. disp. 41. sect. 3. sine, & multis relictis Sanch. lib. 8. disp. 17. n. 14. & nos loco allegato diximus. 2. Aduerto exemptionem decimarum factam personæ Ecclesiasticæ, seu religiosæ semper fieri cum causa, quia illa exemptio est quasi applicatio debita sustentationis; eo quod sint ministri Ecclesiæ ad communem utilitatem ordinati.

5. Pontifex autem potest fructus, & decimas vni Ecclesiæ applicatas alteri applicare, prout sibi magis visum fuerit; quia semper fuerunt applicati dependenter à voluntate Pontificis. Ex quo fit Ecclesiæ parochiales allegare non posse iniuriam sibi factam fuisse exemptione à decimis, qua sanctissima religio societatis gaudebat priuilegiis à Paulo III. Pio VI. & Greg. XIII. concessis. Tum quia erant concessa motu proprio, & ex certa scientia, & de plenitudine potestatis. Tum quia religio societatis de Ecclesiâ bene merita ob continuum, & infatigabilem laborem, quem præstat in proximorum salutem, ministracione Sacramentorum, concionibus, consiliis, libris, aliisque functionibus gratis, & absque villo stipendio exercitiis.

P V N C T U M I V.

Vtrum consuetudo liberare possit aliquem à debito decimarum.

1. Quomodo consuetudo introduci possit, & quæ sint eius conditiones.
2. Quid dicendum de tempore requisito.
3. A debito decimarum eximi potest Respublica, & personæ particulares ex vi consuetudinis, dummodo ministris Ecclesiæ debita sustentatio tribuatur.
4. Proponitur triplex obiectio.
5. Fit illis satis.
6. Quod tempus requiratur ad hanc consuetudinem, seu præscriptionem inducendam.
7. Nunquam potest consuetudo ita vigere, quin Pontifex possit illam abrogare.

1. Consuetudo ergo, quæ à lege liberare potest, vel nouam introducere, est vsus communis, seu à communitate factus, & prolongatus eo tempore, quo iura, & leges ad stabilendam consuetudinem requirunt. Vti constat ex cap. fin. de consuetud. & ibi Doctores communiter, præcipue Panormit. n. 11. Ex quo fit consuetudinem debere à communitate prouenire; cum enim habeat vim legis, seu vim abrogandi legem, vel ab illa liberandi, nullomodo potest introduci particulari persona; alias quilibet haberet potestatem dispensandi in lege Superioris, & denuò aliam introducendi. Condiciones requiritæ ad consuetudinem, & præscriptionem variz sunt, vt constat ex iis, quæ latè diximus, tract. de legib. disp. 3. has tamen breuiter accipe ex cap. fin. de consuetud. vbi ad legem abrogandam, vel constituendam affirmatur sufficere consuetudinem, quæ rationi consona esse videatur, etiam si ignorante principe introducta sit. Illa verò dicitur rationi consona, quæ iuri diuino, vel naturali non aduersatur, teste Nauar. lib. 3. consil. tit. de consil. in priori edic. conf. 7. n. 3. in posteriori conf. 3. n. 3. vel ea dicitur consuetudo legitima, de qua fieri poterat lex, vel dari priuilegium non obstante priori lege, vt tradit Sorus lib. 1. de iustis q. 7. ar. 2. §. quod vero longum. Et ratio est; quia consuetudo legis vim habet, atque adeo etiam honestatem habere debet, quam habet lex, atque hanc dicendi modum approbat. Sanch. cum alijs Doctores lib. 7. de impedim. matrim. disp. 4. n. 14. in med. Et si dubium fuerit, siue legitima, & rationalis consuetudo, vel non? presumere

debet posteri; qui eam non introduxerunt esse honestam, vt ex alijs affirmat Sanch. supra. Neque obstat cap. fin. de consuetud. ibi nisi fuerit rationalis & cap. 1. de eo qui mittit. in poss. ibi si laudabilem esse conserit, loquuntur enim textus de introductibus consuetudinibus, non de sequentibus consuetudinibus introductam: primis enim debet consistere, vt exculerentur à peccato rationalibus esse: presumitur enim irrationabilis in dubio, præcipue si à lege sit reprobata. Scientia verò principis non requiritur ad stabilendam consuetudinem, vt ex dicto cap. fin. de consuetud. inferitur: ibi enim Pontifex tradit consuetudinem stabilitam habere rationem legis, neque petit scientiam particularem in principe. Ergo ex tacito suo contentu vires habet: nam aliunde præcipue contra legem Pontificis non potest vires habere: censetur enim princeps quotiescunque fuerit consuetudo stabilita aduersus suas leges, etiam eo ignorante leges reuocare, & abrogare, ne lites sint, & scandalum generetur. Quod si in aliqua lege stabilita, ne consuetudo contra illam vllis vnquam temporibus sit valitura, id debet intelligi rebus omnino immutatis, quibus cum visa est consuetudo irrationabilis. Verum si denuò aliz circumstantiæ oriuntur, ex quibus consuetudo rationalis iudicari possit, vim habebit legem abrogandi, & nouam statuendi; nouæ causa superueniat, aut antiqua non sit satis cognita, vt probat expressè textus in l. si homin. 30. ff. mandati. Vbi dicitur procuratorem generalem specialiter à Domino profusum reuocare non posse, nisi iustam causam habuerit, veluti si postea emerit cum falsis rationibus confectis, & ita cum communi sententia tradit Couarru. lib. 3. var. cap. 13. n. 4. Lessius de iust. lib. 2. cap. 6. dub. 1. q. n. 48. Sanch. multis relictis lib. 7. de matr. disp. 4. n. 14. ferè in prime. Ratioque est manifesta, quia idèo reprobatur lex futuram consuetudinem, quia existimatur futuram esse iniquam: at noua causa superueniens, vel præterita non visa potens est iniquitatem tollere, & de facto principem mouere ad nouam legem statuendam, vt in impedimentis de matrimonio, & in contractibus humanis pro varietate temporum sunt sanctæ, ergo. Adde nullam legem stabiliri, quin existimet princeps, quando illam constituit consuetudinem nisi contrariam eo tempore vigentem non esse rationabilem, & nihilominus si de facto consuetudo postea stabilita, in omni sententia legem principis abrogat. Ergo etiam in lege derogatur consuetudini futuræ, poterit nihilominus præualere.

2. De tempore requisito ad legitimam consuetudinem stabilendam aduersus legem sententia est communis doctorum decem annos requiri, vt lex ciuiliis abrogetur; quia ad introducendam, consuetudinem ius ciuile longum tempus requirit. Cod. quæ sit longa consuetudo. Decem autem anni videntur esse longum tempus, leg. 1. 2. & 3. Cod. de præscript. long. temp. Vt verò lex Ecclesiastica abrogetur 40. communiter requirunt Doctores; quia non præscribitur aduersus Ecclesiam, nisi tempore 40. annorum, & consuetudo est quædam præscriptio: ita Panormit. cap. vltim. de consuetud. num. 11. Mol. tract. 2. de iust. disp. 77. Nauar. lib. 1. consil. tit. de consuetud.

Verum in hac re subdistingendum censeo cum Lessio. lib. 1. cap. 6. dub. 14. Aut consuetudo viget sciente principe, & non contradicente, aut illam ignorante? Si viget sciente principe, non requirit longum tempus, sufficiens enim si bis, aut ter contra legem actum fuerit, ipsæque princeps non resistat, cum factis possit. Quia binus actus ad inducendam consuetudinem sufficit, vt testatur Rochus tract. de consuetud. §. glossa finalis in 7. requisito. Azor. e. 1. in iust. lib. 5. cap. 19. q. 15. colligiturque ex leg. nem. 3. cod. de Episc. audientia sine, & ex alia parte huic consuetudini princeps non se opponit. Ergo illam approbare censetur; atque adeo ex consensu tacito principis legem abrogat. Quod si ignorante principe consuetudo stabilietur, tunc probable est censendum decem annos sufficere non solum ad legem ciuilem, sed etiam canonicam abolendam, ita Lessius lib. 2. de iust. dub. 4. circa finem cap. 6. Suar. tract. 2. de relig. lib. 1. cap. 22. num. 6. circa finem. Ratio est, quia ad consuetudinem derogantem legem canonicam nullum tempus in iure canonico est signatum. Censendum ergo esse probabiliter ex iure ciuili esse sumendum. Et confirmo: decem anni sufficientes iudicantur, vt princeps secularis tacite consentire censetur in consuetudine aduersus legem laicam. Cur ergo non censetur Pontifex toto eo tempore consentire, præcipue cum ad ipsum pertineat specialius de subditis curare, & modum eorum procedendi prospicere? Neque obstat consuetudinem actibus legi contrariis inducendam esse: ac proinde mala fide. Id enim necessario requiritur in omni consuetudine derogante legem, quæ motibus vtriusque sit excepta, nam quotiesque consuetudo introducta sit, non possunt introductæ nisi ex ignorantia excusari, quod aduersus illam procedant. Verum si aduersus legem efficiant, princeps denuò non contradicente, sufficiens illi actus mali, & prohibiti consuetudinem introducere, vt cum Caiet. 1. 2. q. 97. art. 3. affirmat. Sanch. supra. l. 7. disp. 4. n. 14. post medium, additque neminem in hac parte contradicere.

3. Ex his omnibus inferitur ad propositam questionem responsio, posse communitatem aliquam, & ratione illius particulares personas eximia debito soluendi decimas vi consuetudinis, dummodo ministris Ecclesiæ sufficiens sustentatio tribuatur. Ratio

Ratio est: quia solum ex lege diuina debetur clericis sustentatio, decimarum vero solutio ex iure tantum Ecclesiastico oritur. Ergo consuetudine abrogari potest non solum quoad decimas personales; sed etiam reales; quia omnia sunt de iure politico, aduersus quem consuetudo vim habet: ita expressè Conaruu. l. 1. c. 17. n. 8. Lessius l. 2. c. 39. dub. 5. n. 29. Gutierr. l. 2. cap. 9. c. 20. n. 64. Suar. l. 1. c. 12. n. 7. & seq. Tagund. de quibusd. Eccl. precept. 3. cap. in princ. & alij apud ipsos. Sicut enim privilegium principis plures communitates exemptæ sunt à decimis soluentibus. Cur ergo consuetudine eximi non poterunt.

4 Sed obicies 1. Quia talis consuetudo non est rationabilis, cum velit sibi ministris Ecclesiæ gratis seruire, & absque vilo stipendio. Et confirmo lex constituens decimam censetur à Romano Pontifice, & tota Ecclesia rationabilis. Ergo consuetudo contraria non crit rationi conformis, ac tandem hæc consuetudo cedit in grauamen aliorum, qui fortè ea de causa amplius soluant, quam soluturi essent, si de facto omnes contribuerent, nullisque eximeretur, cederetque in diminutionem diuini cultus, subsidij pauperum, ac decentiæ, & ornatus sacerdotum, & ministrorum Ecclesiæ, quæ sunt rationes ob quas decimæ soluantur. Obicies 2. Nulla consuetudine potest communitas laicorum ius acquirere, vt sibi decimæ soluantur; quia est incapax; vt habetur expressè e. causam. qua de præscrip. Ergo neque potest liberari à debito soluendi quia hac ratione ius quod acquiri spirituale in decimis; virtualiterque idem est non solui decimas, ac decimas exigere, æqualisque gratia fit alicui, quando decem debita remittuntur, ac quando gratis dantur. Obicies 3. Nulla consuetudo liberare potest à tributo Regi soluendo, leg. compertus. Cod. de præf. 30. annor. At qui solutio decimarum est quoddam tributum Pontifici saltem debito, e. tua nobis de Decimis. Ergo.

5 Ad 1. obiectionem respondeo eodem argumento probare nunquam posse Pontificem licetè eximere communitatem aliquam à debito decimarum; eo quod non appareat esse rationabile ministris, vt gratis communitati inseruiant, & ratione illius alij grauentur & sacerdotes conuenientem ornatum non ferant. Quæritur respondeo ex alijs capitulis hanc consuetudinem honorari, quando reliquos populus non inde magis grauentur, & ministri Ecclesiæ sufficienter ornatum habent, licet non tantæ æstimationis: hoc enim aliquando conuenientius est, vt paupertatem experiantur, & populi, ac ciuitates minus grauentur decimarum solutione; præsertim cum multi sint prædij, & animalibus carentes. Neque obinde cogunt ministris gratis inseruire, cum eis ab alijs provideatur de sustentatione sufficiente. Ministri enim non possent ex rigore exigere nisi sustentationem. Si ergo hæc ab alijs detur, sua nihil interest, vt ad contributionem aliqui non concurrant.

Ad 2. respondeo aliud esse acquirere ius, vt sibi decimæ soluantur, aliud eximi ab oblatione soluendi. In priori datur iurisdictio, cuius incapax est laicus in 2. nulla datur iurisdictio, sed est quedam libertas temporalis, cum onus soluendi temporale sit.

Ad 3. probaret ad summum non posse esse consuetudinem aduersus decimas Pontifici soluendas, & secus de tributo, quod non in sustentationem Pontificis; sed parochi, & aliorum assignatur. Adde neque etiam habere locum in decimis soluendis Pontificis; quia Pontifex noluit vires auferre consuetudini respectu decimarum, sicut princeps abstinuit respectu sui tributum. Vel respondeo cum Felino, & Abbate in cap. ad audientiam de præscrip. tributa immediate dari in recognitionem regie dignitatis; ac proinde non præscribi aduersus illa, & secundario in Regis sustentationem. Secus verò contingit in decimis, quæ primario in sustentationem ministrorum, tit. in recognitionem diuinæ excellentiæ constitutæ sunt.

6 Postea ergo consuetudine præscribere posse communitatem aduersus decimarum solutionem, & à fortiori quemlibet particularem ex illa communitate, inquit aliquis quod tempus necessarium requisitum sit, quæve conditiones ad illam consuetudinem stabilien tam; Video communiter doctores affirmare consuetudinem debere esse immemoriam sine titulo 40. annorum; quia cum ius semper in iis consuetudinibus resistat, semper præsumitur mala fides, quousque non praberit, vel ostendatur titulus, aut sit consuetudo immemorialis. Verum vt probabilior sententia omnino est tenenda tempus 40. annorum sine titulo sufficere ad inducendam consuetudinem derogant legi? Ita expressè Conaruu. lib. 1. var. cap. 17. num. 8. §. 10. cum Felicio, Anton. & alijs. Lessius lib. 2. de iustit. cap. 39. dub. 5. numero 16. Aliud enim est loqui de præscriptione, aliud de consuetudine: illam enim, vt dicemus, titulum requirit; præscrip. cum ius resistit, secus verò in consuetudine, quæ se valeat legem abrogare. Neque requiritur bona fides ad consuetudinem: mala enim fide introduci potest, & cap. ita introducit consuetudo aduersus legem; imò satis probabile videtur, vt iam dixi decem annis introduci posse consuetudinem decimarum legem abrogantem.

7 Vltimo placet aduertere in hac materia nunquam posse consuetudinem ita vigere, quin Pontifex possit illam abrogare, & denot legem statuere: Pontificis enim potestas cum sit de iure diuino nequit vlla consuetudine abrogari, aut dimiui;

Ferd. de Castro Sum. Mor. Pars II.

& in hoc sensu loquitur lex 2. Cod. qua sit longa consuetudo. ibi consuetudinis, vsusque longevi; non vilis auctoritas; verum non vsque adeo sui valitura momento, vt aut rationem vincat, aut legem: non enim rationem debet vincere; quia non debet esse contra rationem. Neque etiam debet vincere legem superuenientem, siquidem lege tolli potest. Cum enim consuetudo totam vim abrogand. legem principis ex tacito consensu illius habeat, illo contradicente, & repugnante nullam vim habebit, atque adeo illa non obstante, princeps poterit nouas leges statuere, aut præteritas renouare, ita Lessius lib. 2. cap. 39. dub. 5. n. 25. Suar. lib. 1. c. 12. n. 11. vbi alios plures refert, & est communis.

PUNCTUM V.

Vtrum præscriptio, compositio, vel remissio aliquem eximere possit à debito decimarum.

- 1 Quid sit præscriptio, & quæ conditiones illius.
- 2 Præscriptione eximi potest quis à debito decimarum. Requiritur tempus 40. annorum cum titulo, sine titulo tempus immemoriale.
- 3 Circa circumstantias decimarum multum valet circumscriptio, & præscriptio.
- 4 Transactio, compositio, commutatio vim habet liberandi ab hac obligatione.
- 5 Proponitur obiectio, & fit illi satis.

1 Præscriptio, quæ communiter à iurisperitis vocatur vsucapio, est acquisitio dominij per continuationem temporis lege definit: ita Modestinus. Iurisperitus. leg. 3. ff. de vsucapion. quæ non solum circa mobilia, sed etiam immobilia veritatur, vt constat ex leg. unica. Cod. de vsucap. transformanda. & instit. de vsucapionib. in princ. Condiciones autem ad præscriptionem, seu vsucapionem requisitæ quatuor enumerantur, vt constat ex his quæ adducit Syluest. verb. præscriptio. num. 1. & latissime Mol. per varias dispositiones à disp. 6. §. 1. de iustit. & nos diximus supradict. tit. de legib. disp. 3. de consuetud. Breuiter tamen eas accipe. Prima, est possessio. Secunda, titulus probabilis præsumptus. Tertia, bona fides, quæ duret toto tempore, quo continuatur possessio. Quarta vt hæc omnia durent toto tempore, quod ad præscriptionem requisitum est, titulo igitur requisita est possessio; quia sine possessione non quidem naturali, sed civili nunquam præscribitur. Vnde qui incapaces sunt ipso iure possessione civili nunquam possunt præscribere, vt sunt religiosi, professi, qui nomine suo nihil possunt possidere, conductores, fructuarij, commodatarij, pignoratij, &c. quia Dominus semper retinet dominium directum, & possessionem civilem, vnde ipsi nunquam possident. Possessio autem debet fieri nomine proprio, e. clerici. §. 1. & cap. si Episcopus. §. 12. 16. q. 4. Primò, requiritur titulus probabilis verus: nam absque titulo nullo datur præscriptio, & cum titulo vero statim præscribitur. Sufficit ergo ad præscribendum titulus præsumptus, quia cum hoc titulo finito tempore præscriptioni signato res incipit esse tua, etiam si competiat postea titulum inualidum fuisse, nisi sic inualidus ex ignorantia iuris clari, & manifesti, tunc enim non præsumitur bona fides, vt latius Mol. l. 1. tra. 2. disp. 64. Tertiò, debet possidere bona fide possidere, & toto tempore necessario ad præscribendum continuare; aliàs non proderit præscriptio. Ita Mol. Mal. disp. 63. Quarta requiritur tempus decurere, quod ex legibus signatum est ad præscriptionem, quod pro varietate rerum, quæ præscribi possunt diuersum tempus signatur. Has condiciones latius examinare, & casus circa illas occurrentes, ad materiam de iustitia pertinet. Interim videatur Mol. loco alleg. & à nobis dicta supra, tra. 2. Primò ex his constat differentiam præscriptionis à consuetudine: consuetudo namque non potest esse à particulari persona, sed necessarò introducenda est à communitate, vt diximus. Præscriptio verò à particulari persona introduci potest. Deinde ad consuetudinem neque requiritur titulus, neque bona fides; bene tamen ad præscriptionem. Denique diuersum tempus requisitum est ad præscriptionem, quam ad consuetudinem. Alias differentias assignat Syluest. consuetud. q. 22. ex Abbate, Baldo, & alijs. cap. de consuetud. & Azor. l. 1. instit. lib. 5. cap. 18. q. 16. His positis.

2 Dicendum est cum communi sententia præscriptione eximi posse aliquem à debito decimarum si supradictæ conditiones seruentur, quæque exprimentur in cap. 1. de præscript. in 6. Tempus ergo in hac materia ad præscribendum necessarium, sunt 40. anni cum titulo, & sine titulo requiritur tempus hominum memoriam excedens. Habetur cap. auditis de præscriptionibus cap. 3. de consuetud. in 6. ita Conaruu. l. 1. var. cap. 17. num. 8. & 10. Leonard. Lessius lib. 2. cap. 39. dub. 5. num. 26. Mol. disp. 71. Gutierr. lib. 2. canon. q. 9. cap. 21. n. 65. Suar. lib. 1. c. 13. n. 1. Ratio, quare tempus immemoriale requiratur, quando titulus non ostenditur, est, quia ius semper resistit tali præscriptioni: cap. 1. de præscriptionibus in 6. Et consequenter semper præsumitur mala fides, nisi transactum sit tempus immemoriale; nam tunc non